

звернення : 23.05.2024).

5. Туташинський В. І. Технології. 7-9 клас для закладів загальної середньої освіти : модельна навчальна програма : затверд. наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883. *Освіта.ua* : [сайт]. URL : https://osvita.ua/doc/files/news/896/89686/Tekhnolohiyi_7-9_kl_Tutashynskyy_26_07_2.pdf (дата звернення : 23.05.2024).
6. Мачача Т. С. Технології. 7-9 клас для закладів загальної середньої освіти : модельна навчальна програма : затвердж. наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883) *Освіта.ua* : [сайт]. URL : https://osvita.ua/doc/files/news/896/89685/Tekhnolohiyi7-9_kl_Machacha_26_07_2023_1.pdf (дата звернення : 23.05.2024).
7. Методичні рекомендації МОН України для пілотних закладів загальної середньої освіти : лист МОН № 1/11938-23 від 11.08.2023р. *Знайшов* : [сайт]. URL : <http://surl.li/kgzor> (дата звернення : 23.05.2024).

Ольга КІТОВА,

*доцент кафедри природничо-математичних дисциплін
та методики їх викладання Донецького ОІППО,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Катерина НІКІТЮК,

*методист відділу розвитку особистості,
викладач кафедри педагогіки і психології Донецького ОІППО*

СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ: СУЧАСНІ ВИМІРИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НУШ (для вчителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», курсу «Основи здоров'я»)

В умовах воєнного стану в Україні відбуваються суттєві зміни у всіх сферах суспільного життя, відтак уміння дбати про здоров'я власне й оточення сьогодні є беззаперечною цінністю. Модернізація освітньої галузі має на меті створення умов для особистісного розвитку та самореалізації кожного громадянина. Особливої актуальності набули питання формування ціннісного ставлення до життя, розвитку здоров'язбережувальної та безпекової компетентностей.

Сьогодні здоров'язбережувальна компетентність є інтегральною властивістю особистості, що ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, ціннісних ставленнях особистості, спрямованих на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення [1]; феноменом, який об'єднує здатність людини планувати й реалізовувати свою життєдіяльність у спосіб, сприятливий для здоров'я і безпеки самої людини та її соціального оточення [5].

Зазначимо, що освіта в галузі здоров'я ґрунтується на цінностях, визначених у нормативно-правових актах, а саме: Конституції України, законах України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», Загальній декларації прав людини, Конвенції ООН «Про права дитини», концепції «Нова українська школа». Для запровадження системного підходу до реалізації державної політики в галузі збереження здоров'я населення і формування усвідомленого ставлення учнівства до опанування життєвих навичок, сприятливих для здоров'я, безпеки та добробуту, важливо керуватися чинними нормативно-правовими документами, що постійно оновлюється та доповнюється.

Звертаємо увагу, що для забезпечення дотримання конституційних прав та свобод дитини, гарантій з охорони дитинства, реалізації прав дітей на освіту, безпечно для життя і здоров'я освітнє середовище, збереження та зміцнення здоров'я молоді Указом Президента України від 25.05.2020 № 195/2020 схвалено [Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі](#).

Упровадження соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі здійснюється відповідно до чинних нормативних документів. Зокрема, у додатку 16 Державного стандарту базової середньої освіти визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у соціальній і

здоров'язбережувальній освітній галузі відповідно до циклу навчання за 4 групами:

- 1) турбота про особисте здоров'я і безпеку, уникання факторів ризику, реагування на чинники і діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту власного та інших осіб;
- 2) визначення альтернатив, прогнозування наслідків, ухвалення рішень з користю для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я та добробуту;
- 3) аргументований вибір здорового способу життя, аналіз і оцінка наслідків і ризиків;
- 4) підприємливість та етична поведінка для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту [2].

Зміст соціальної та здоров'язбережувальної галузі реалізується через інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» у 5–9 класах, курси «Етика», «Культура добросусідства», інші курси морального спрямування в 5–6 класах та курс «Підприємництво і фінансова грамотність» у 7–9 класах.

Доцільно звернути увагу, що педагогічні працівники закладу освіти обирають модельні навчальні програми на цикл повної загальної середньої освіти і не можуть змінювати їх в середині циклу. Навчальна програма укладається на основі однієї обраної модельної програми.

Ознайомитися з навчальною та методичною літературою, навчальними програмами курсів за вибором і факультативів з основ здоров'я, які рекомендовані Міністерством освіти і науки України та зазначені в [Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників](#), можна на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Відповідно до професійних потреб учителів предметів соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі (інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут», предмет «Основи здоров'я») щодо реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» працівниками Донецького ОІППО реалізовано низку заходів:

- підвищення кваліфікації педагогів за такими освітніми програмами: «Реалізація компетентнісного підходу й формування наскрізних умінь на уроках соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі», «Тренінгові технології на уроках соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі»;
- проведено [онлайн-зустріч](#) «Безпечне освітнє середовище ЗЗСО: виклики в умовах війни»;
- організовано роботу [педагогічної студії](#) «Формуємо компетентності безпеки, долаємо виклики сьогодення разом»;
- здійснено ознайомлення вчителів з інструментарієм платформи «AR Book»;
- забезпечено методичний супровід учасників Web-вітрини «Проектний підхід на уроках соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі» (на розгляд експертної групи подано 15 авторських проєктів);
- триває робота обласної творчої групи з підготовки кейсу «Картки опорних знань для учнів 7 класу, інтегрований курс “Здоров'я, безпека та добробут”».

Працівниками Донецького ОІППО для об'єднання зусиль педагогічних працівників соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі щодо спільного пошуку інноваційних методів та підходів до навчання, обміну досвідом, обговорення методичних питань тощо створено телеграм-канал [«Соціальна та здоров'язбережувальна галузь \(Донецька область\)»](#). Також у цій групі можна отримати актуальну інформацію про заходи, які проводяться для вчителів зазначеної освітньої галузі. Долучитися до обласної професійної спільноти можна за покликанням <https://t.me/+buZs7hZyMJw1N2Fi>.

Важливо зазначити, що викладання предметів та інтегрованих курсів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі спрямоване на реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти та подолання викликів, зумовлених особливостями освітнього процесу в умовах воєнного стану, зокрема й подолання освітніх втрат.

Актуальним залишається посилення роботи щодо формування в здобувачів освіти таких **навичок**:

- уникання факторів ризику та безпечної поведінки в умовах воєнного часу, зокрема: дії під час повітряної тривоги, обстрілу тощо, протимінний захист та поводження з вибухонебезпечними та незнайомими предметами, домедична допомога;
- емоційної регуляції і психологічної самопомоги;
- безконфліктного спілкування, ненасильницької та етичної поведінки для покращення здоров'я, безпеки і добробуту тощо.

Досягнення очікуваних результатів навчання, зазначених у Державному стандарті базової середньої освіти, ґрунтується на засадах **компетентнісного підходу до навчання**. Отже, завдання педагога полягає у визначенні компетентностей та методів формування їхніх складових у межах певного навчального матеріалу. Важливо надавати **перевагу** методам роботи за принципом «краще менше, та краще», які активізують практичну діяльність учнів, зокрема: мінідослідженням, моделюванню та прогнозуванню, розв'язуванню ситуативних завдань, методам інтерактивного навчання, елементам тренінгових форм, проєктній діяльності тощо. Під час конструювання компетентнісно орієнтованих завдань варто враховувати вікові особливості здобувачів освіти, їхній життєвий досвід, поточні умови навчання, пріоритети та змістове наповнення тем. Доцільно забезпечити чітке формулювання проблеми, яка матиме теоретичну та практичну значущість для учнів, сформулювати завдання, яке передбачає мультисенсорний спосіб опрацювання інформації та самостійну пошукову діяльність, спільно з учнями розробити критерії оцінювання / самооцінювання / взаємооцінювання результатів навчання [8, с. 35].

Забезпечити ефективну реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти загалом і соціальної та здоров'язбережувальної галузі зокрема можливо лише за умови дотримання **принципів педагогіки партнерства**, що передбачає застосування особистісного діалогу як домінантної форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок і вражень, моделювання життєвих ситуацій та містить спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, рефлексії.

Узагальнюючи викладене вище, вбачаємо за необхідне у 2024/2025 навчальному році спрямувати зусилля педагогічної спільноти на реалізацію сучасних вимірів імплементації концепції НУШ:

- ✓ організація уроків соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі на засадах діяльнісного, компетентнісного навчання і педагогіки партнерства;
- ✓ застосування форм, методів і практик роботи, які сприятимуть формуванню в здобувачів освіти усвідомленого й відповідального ставлення до здоров'я, безпеки та добробуту;
- ✓ посилення освітньої роботи, яка спрямована на формування кола безпекових компетентностей необхідних в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Антонова О.Є., Поліщук Н.М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 248 с. URL : <http://surl.li/ugzwm> (дата звернення : 23.05.2024).
2. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. *Osvita.ua* : [сайт]. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення : 23.05.2024).
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році 5 клас Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь : лист МОН України № 1/9530-22 від 19.08.22. *Osvita.ua* : [сайт]. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87596/ (дата звернення : 23.05.2024).
4. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти, які є учасниками інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» щодо особливостей організації освітнього процесу на другому циклі базової середньої освіти - базове предметне навчання (7-9 рік навчання) : лист МОН України № 1/11938-23 від 11.08.2023 р. *Знайшов* : [сайт] : URL : <http://surl.li/ugzvz> (дата звернення : 23.05.2024).
5. Хитра З. М., Романенко О. А. ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 5–6 класи (інтегрований курс) : модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. URL : <http://surl.li/asdyn> (дата звернення : 23.05.2024).
6. Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти : наказ МОН України № 1001 від 16 серпня 2023 року. URL : <http://surl.li/ugzwr> (дата звернення : 23.05.2024).
7. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні : наказ МОН №563 від 15 травня 2023 року. *Osvita.ua* : [сайт]. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/89142/ (дата звернення : 23.05.2024).
8. Путівник онлайн-курсу «НУШ: базава середня освіта». *Osvita.ua* : [сайт]. URL : <https://osvitoria.university/courses/ZSjaMgJDF/> (дата звернення : 23.05.2024)..